

ORGANIZACIJA OSKRBE ZA STAREJŠE KOT IZZIV ZA SODOBNO DRUŽBO

Demografske spremembe in z njimi povezano staranje prebivalstva ter organizacija oskrbe za starejše so prav gotovo eden večjih izzivov za sodobno družbo. Tematska številka »Oskrba starejših v skupnosti v Sloveniji« ponuja več prispevkov, ki prikazujejo konkretne odzive na demografske spremembe v Sloveniji, predvsem pa prve rezultate istoimenskega temeljnega raziskovalnega projekta J5-4080, ki ga izvajamo pod vodstvom Fakultete za družbene vede v letih 2011 do 2014 in s finančno podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. V projektu sodelujejo še Filozofska fakulteta, Fakulteta za socialno delo in Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti. V projektu odgovarjamo na vprašanja, ki jih demografske spremembe prinašajo na ravni lokalnih skupnosti, saj je skupnost prostor, v katerem organizacijsko in izvedbeno poteka velik del oskrbe za starejše. Pozornost namenjamo dvema raziskovalnima vprašanjema, in sicer: (1) kakšna je tipologija oskrbe za starejše v skupnosti v Sloveniji in (2) kako (s kakšno kombinacijo storitev in akterjev) je v posameznih občinah zagotovljena oskrba in kakšna je njena kakovost? Zanima nas torej, kako se zagotavlja kakovost oskrbe za starejše oziroma kakšne so podobnosti in razlike med posameznimi modeli oskrbe. V posebni številki *Socialnega dela* predstavljamo prve ugotovitve in zaznane tipologije oskrbe.

Pred dobrim desetletjem (leta 2000) smo na Fakulteti za socialno delo izdali tematsko številko revije *Socialno delo* o skrbi za stare ljudi in z njo začeli razprave o oskrbi starejših. Različni znanstveni in strokovni članki, poročila o raz-

iskavah, recenzije knjig s tega področja kakor tudi poročila z obiskov domačih in mednarodnih konferenc o oskrbi starejših so v naslednjih letih izhajali v posamičnih številkah. Če bi jih uspeli urediti v tematskem sklopu, kakršnega predstavljamo zdaj, bi zagotovo lahko oblikovali vsaj tri do štiri tematske številke. Tema oskrbe starejših je torej za socialno delo izjemno zanimiva, odzivnost strokovnjakov s številnimi objavami v reviji pa dokazuje, da oblikujemo dobre prakse in se na oskrbo starejših odzivamo aktivno, odgovorno in akcijsko usmerjeno.

Evropsko leto aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti 2012 je resda že za nami, to pa ne pomeni, da se nam s staranjem ni treba več ukvarjati. Številka *Socialnega dela* je dober zgled zbirke besedil, s katerimi vas bomo prepričali, da je starost skupna tema nas vseh, ne glede na življenjsko obdobje, v katerem smo. Hkrati je ukvarjanje s starostjo skupna tema vseh socialnih delavcev in delavk, ne glede na področje, na katerem delamo. Prav tako je skupna teme različnih ved, raziskovalcev, strokovnjakinj, saj smo vsi potencialni uporabniki služb in storitev za starejše. Tematska številka, ki je pred vami, ponuja niz prispevkov, s katerimi vas seznanjamo o trenutnem stanju oskrbe starejših pri nas. Nekateri prispevki posegajo tudi čez državne meje in primerjajo našo oskrbo z mednarodne perspektive in to bralcu omogoča tudi kritičen pogled na obstoječe razmere v Sloveniji. V ospredju razprav je tudi socialno delo s starimi ljudmi, ki ga predstavimo po eni strani kot specifično področje socialnega dela in po drugi strani kot specifično znanje v družbi številnih ved, ki se ukvarjajo z oskrbo starih ljudi.

Zaporedje prispevkov smo oblikovali tako, da najprej predstavimo področje socialne oskrbe na domu. Urednici sva namreč prepričani, da poteka razvoj zunajinstitucionalnih oblik oskrbe starejših preveč sramežljivo, predvsem pa prepočasi, saj ne dosega zastavljenih ciljev socialne politike, zato že z razporeditvijo prispevkov želiva aktualizirati temo oskrbe starejših.

V prvem članku »Razvoj in spremembe v tipologiji socialne oskrbe na domu« Valentina Hlebec predstavi spremembe v modelih socialne oskrbe na domu v letih med 2008 in 2010. Z razvrščanjem socialne oskrbe v modele opozori na pomen sistematičnega zbiranja in analiziranja socialne oskrbe. Do zdaj ga še nismo uporabili, a ponuja dobre rezultate za načrtovanje socialne oskrbe na domu v prihodnje.

Še podrobnejši vpogled v socialno oskrbo na domu ponujata Mateja Nagode in Valentina Hlebec v članku »Socialna oskrba z vidika socialnih oskrbovalk«. Predstavita kritično metaanalizo kot metodo vrednotenja socialne oskrbe in nato ključne značilnosti izvajanja socialne oskrbe na domu z vidika socialnih oskrbovalk. Poklic socialne oskrbovalke je zelo feminiziran. Zaradi svoje narave dela sproža številna vprašanja o dejavnikih, ki vplivajo na kakovost socialne oskrbe.

Vprašanje kakovosti oskrbe pa ostaja osrednje tudi v članku Valentine Hlebec in Jane Mali »Tipologija razvoja institucionalne oskrbe starejših ljudi v Sloveniji«. Institucionalna oskrba v Sloveniji je najbolj razširjena in razvita oblika oskrbe starejših ljudi. Avtorici z analizo razvoja in dostopnosti institucionalne oskrbe z vidika mesta bivanja njenih uporabnikov opozorita, kako ti dejavniki določajo kakovost tako same oskrbe kakor tudi življenja v starosti.

Potem pa se vprašamo o kakovosti življenja vseh generacij, zato se v članku »Medgeneracijska solidarnost skozi prizmo organiziranosti oskrbe za starejše v skupnosti« Majda Černič Istenič ukvarja z analizo mnenj prebivalcev Slovenije do medgeneracijske solidarnosti. Ugotavlja, da so mnenja povezana z oblikami organiziranosti oskrbe za starejše, in sicer: čim slabša je organiziranost oskrbe za starejše

v občinah, tem večje je pričakovanje ljudi do oskrbe starejših v družini. Članek lepo sklene predstavitev oskrbe starejših in omogoči razmislek o vlogi socialnega dela na tem področju.

V članku »Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke« se Jana Mali ukvarja z vprašanji, koliko se socialno delo sploh hoče ukvarjati z reševanjem stisk in težav starih ljudi, kakšne konceptualne podlage in možnosti ponuja za strokovno delo in kakšne možnosti imajo socialne delavke in delavci za pridobivanje ustreznega znanja za ravnanje s starejšo populacijo. Opozori na socialno delo s starimi ljudi kot na precej nevidno področje socialnega dela, čeprav se počasi in vztrajno odziva na aktualne demografske spremembe.

Posebno pozornost smo namenili tudi prispevkom, ki opisujejo praktične izkušnje in znanje socialnega dela s starimi ljudmi. Mateja Lah predstavi prilagojenost stanovanj za samostojno življenje starih ljudi, Mojca Pušnik pa pomen varovanja na daljavo za socialno delo s starimi ljudmi. Temi se nanašata na razvoj skupnostne oskrbe starih ljudi. Avtorici si prizadevata upoštevati že zdavnaj sprejeto, a še vedno veljavno načelo socialne politike v Sloveniji, da je treba starim ljudem čim dlje omogočiti bivanje v lastnem domačem okolju. Na to smo sicer bolj usmerjeno in poglobljeno opozarjale tudi Jana Mali, Vera Grebenc in Amra Šabić na 5. mednarodni konferenci v Trogirju od 10. do 12. oktobra 2012. Poročamo tudi o drugih vsebinah, predstavljenih na konferenci.

Tematsko številko sklenemo z recenzijama dveh zanimivih monografij, ki obravnavata ključni temi tokratne tematske številke: (1) dolgotrajno in kontinuirano oskrbo starih ljudi v skupnosti in (2) medgeneracijsko solidarnost. Urednici močno upava, da bosta recenziji obeh monografij spodbudili bralce tokratne številke k nadaljnjemu branju literature o oskrbi starejših kakor tudi interes in motivacijo za predstavitev dobrih praks oskrbe starejših v Sloveniji v naslednjih številkah *Socialnega dela*.

Jana Mali in Valentina Hlebec

Ljubljana, 1. 3. 2013